

չունենան, այլ իրենց գեներով միայն որոշեն իրենց խնդիրը :

— Տաճկաստանի մեջ յայտնուած դաւակցութեանը վրայ եւրոպական լրագիրները շատ բաներ խօսեցան, բայց Օսմանեան տերութեան պաշտօնական քննութիւններէն եւ ըրած յայտարարութիւններէն տեսնուեցաւ որ այն դաւակցութեան նշանակութիւնը այնչափ մեծ բան չէ եղեր: Թագաւորը ներողամտութեամբ վարուեցաւ նոյն իսկ դաւաճանից գլխաւորներուն հետ, որ չորս հոգի էին, եւ գլխաւարտութեան պատիժէն արձրկեց զանոնք: Սեպտեմբերի 17 (5) օրը որոշած են եղեր դաւակցներն որ ոտք ելլեն, բայց անկեց երեք օր առաջ տերութիւնն իմացաւ, ու արիւննեղութեան վտանգէն ազատեց մայրաքաղաքն ու դրսի երկիրները:

— Սպանիոյ տերութիւնը պատերազմ հրատարակեց Մարոքի տերութեան դէմ (որ տանկերէն Մերաքէ կըսուի), այս պատճառաւ որ Մարոքները հատուած հատուած կը արձրկէին շատ անգամ Տեւրա քաղաքին քովն ու ոչ

սակաւ առաջակութիւններ կրնէին: — Թեպետ եւ այս պատերազմը մեծ ազդեցութիւն մը պիտի չունենար Եւրոպայի քաղաքական վիճակին վրայ, բայց որովհետեւ Գաղղիան Սպանիոյ կուսակցութիւն կրնէ, եւ Անգղիան Մարոքի, այս պատերազմէն ալ արժանի կերեւնայ մեծ մտադրութեան քաղաքագիտաց:

— Ամենէն աւելի նշանաւոր եւ զարմանալի, միանգամայն եւ ահաւոր անսարան մի է 1859 տարւոյն վերջերն եղած զրբէ համաշխարհական պատրաստութիւնը անգին պատերազմի: Անգղիան այնպիսի մեծամեծ սպառազինութիւններ կրնէ որ ուրիշ ատեն եւ ոչ լուծած են: Նոյնպէս զէնք եւ զօրք պատրաստելու հետ են Գաղղիա, Աստորիա, Բրուսիա եւ Գերմանական դաշնակցութիւնը: Երէ Փարիզու դեպքանաժողովը բացուի, եւ աշխարհիս խաղաղութիւնը հաստատէ, աստուածային Նախախնամութեան մեծամեծ պարգևներէն մէկը համարելի է առ ազգս մարդկան:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ Ո Ւ Ր Ք.

Անցեալ 1859 տարին Ռուսաց ազգին ներքին զարգացան պատմութեանը մեջ՝ Խրիմու պատերազմին 1856, 57 եւ 58 տարիներուն պէս նշանաւոր է: Կառավարութեան մեջ շատ կարեւոր օրենսդրութիւններ եւ ընկերական կենաց մեջ շատ լաւութիւններ, կամ սկսան անցեալ տարի կամ առաջ տարուեցան: Անք այս տեղ այն անցքերը միայն յիշեմք, որք կամ ընդհանուր նշանակութիւն մի ունին, կամ Ռուսաստանի աւելի հարաւային զաւառներուն կլերաբերին:

— Բովանդակ Ռուսաստանի գլխաւոր գործը՝ եւ այժմեան Կայսեր թագաւորութեան մեծ փառքը, այսինքն 20 միլիոն ստորկաց ազատաշնորհութիւնը՝ գլուխ ելլելու վրայ է: Ազնուականաց նահանգական ժողովներէն մէկ քանին, որ Կայսերական հրամանաւ ստորկաց վիճակը լաւցրնելու խընդրոյն վրայ պիտի խորհին, իրենց աշխատութիւնները վերջացուցին, եւ այս գործին համար սահմանուած գլխաւոր ժողովոյն առաջարկեցին. այն ժողովոյն հետ երկու վերազնական ատեաններ հաստատուած են որ նահանգական առաջարկութիւնները քնեն, եւ ստորկաց ազատութեանը համար ընդհանուր սահմանադրութիւն մը յօրինեն:

Յիբաի նշանաւոր գործ. վասն զի մինչդեռ Ռուսաց տերութեան մեջ այս երեսնի փոփոխութիւնը կլինէր, ստորին զասու ժողովրդեան մեջ արբեցութեան ակտը պակսիլ սկսաւ, եւ ուրախալին այն է որ այս արբեցութեան բուսկալ ժողովրդեան յօժարութեամբը առաջ կըրբայ, եւ ոչ ուրիշ որ եւ իցի ստիպեցուցիլ պաճառով: Սոցա սկիզբը Լեհաստանի Քովնոյ նահանգին մեջ եղաւ, ուր *ժուժկալութեան եղբայրութիւն* անունով ընկերակցութիւն մը հաստատուեցաւ՝ սուրբ Աստուածածնայ պաշտպանութեանը նուիրուած: Նոյն կարգադրութիւնը Վիլնայի նահանգին մեջ տարածուեցաւ, յետոյ նաեւ Ռուսաստանի զանազան մասերը, այնպէս որ այժմ ժուժկալութեան ընկերութիւնները օրէ օր շատնալու վրայ են: Գիւղականները ամէն տեղ ինքնակամ կժողովին, խօսք կը դնեն զինի ջիւնլու, եւ ով որ խօսքին վրայ չըկենայ՝ տուգանքի տակ կիյնայ:

— Տերութիւնը կըրդորէ ամենայն քաղաքաց բնակիչներն որ օրիորդաց համար զվորացներ բանան. եւ արդէն շատ զաւառական եւ նահանգական քաղաքներու մեջ օրիորդաց վարժարաններ հաստատուած են, կամ հասարակութեան ծախքովը հաստատուելու վրայ են:

— Տարւոյս օրենսդրական եւ կառավարական կարգադրութեանը մեջ գլխաւորները սոքա են.

Խրիմու աղի առուտուրը ծաղկեցրնելու համար՝ կառավարութիւնը մասնաւոր անձանց բոլլ կուտայ Խրիմու մեջ եղած արքունական լճերէն աղ հանել, միայն այս պայմանով որ աղը Խրիմէն դուրս հանելու ժամանակ՝ փոխեն 1 քովիէկ արծաթ տերութեան վճարէն:

Կերքի քաղաքապետը՝ այս կարգադրութեամբ տեղւոյն աղի առուտուրը ծաղկեցնելու մտքով, Ռուսաց հիւպատոսներէն խնդրեց որ տեղեկութիւն տան իրեն քէ Տրապիզոն, Սինոպ եւ Փոքր Ասիոյ ուրիշ ծովագրեայ տեղերը, որ Խրիմու մօտիկ են, որքափ աղ կձախտի, եւ որ տեղէն կաւանդի: Նոցա տուած պատասխանէն կերքի որ Խրիմու աղը շատ կձախտի Տաճկաստանի մեջ, ուր այժմ աղին մեծ մասը Յունաստանէն եւ Իտալիայէն կըրբայ. վասն զի յայտնի է որ հին ժամանակը եւս այն տեղերը, որպէս եւ բոլոր հարաւային Ռուսաստան, Խրիմէն կըրբար աղը:

— Երկաթէ ճանապարհներուն համար եղած գլխաւոր օրենսդրութիւնները յառաջագոյն քննելու համար առանձին ժողով հաստատուեցաւ: Այս ժողովոյն նախագահը հաստատողը Կայսերն է. իսկ ժողովականներուն կարգն են Արքունի Հասից Ոստիկանը եւ ճանապարհաց գլխաւոր Հրամանատարը. միւս անդամները Կայսեր կըրոշէ:

— Ամուր գետին քովի երկիրը 1858 րուին Ռուսաստանի հետ միացաւ՝ Չինաց հետ եղած դաշնադրութեան ուժով. իսկ անցեալ տարի բոլորովին Ռուսաց իշխանութեան տակը մտաւ, եւ Կայսերական հրամանագրին համեմատ՝ առանձին Կառավարութիւն հաստատուեցաւ այն տեղը, որով եւ Արեւելեան ծովուն նաւագնացութեան եւ վաճառականութեանը ընդարձակ ճանապարհ բացուեցաւ:

— Փերրպուրկի գլխաւոր մանկավարժոցը (1) փակուեցաւ, ուր ուսուցիչներն եւ վարժապետներ կպատրաստուէին. անոր տեղը համալսարաններուն մեջ մանկավարժութեան արուեստին վրայ դաստաւութիւն ընելու համար առանձին դասեր հաստատուեցան, ուր իրենց ուսումն աւարտող երիտասարդները կըրբան մանկավարժութիւն սովորելու:

(1) Ռուսերէն педагогический институтъ.

— Գրաւորական տեսակ տեսակ պարտաւորութեանց մէջ նոր ելած զվարճար կանոնները սոքա են. Ո՛ր եւ իցէ մուրհակ եւ պայմանագիր, քէ առանձնական եւ քէ ատենական, վաւերական եւ օրինաւոր չեն համարուիր՝ երէ ընդդէմ օրինաց՝ հասարակ բոլորի վրայ, այսինքն զրուագաւոր բոլորին իսկական արժէքը չունենող բոլորի վրայ գրուած լինին։ Երբոր մուրհակ մի զրուագաւոր բոլորի վերայ գրուած չէ, րայց հրապարակական յայտարարութեամբ եւ կամ վաւերական կարգաւ կատարուած է, օրինաւոր կերպիւ զրուագաւոր բոլորի վերայ գրուած պայմանագրութեանց վաւերականութիւնն ունի. միայն քէ ատենականները, քարտուղարները, միջնորդները եւ նօտարները իրենց օրինագանցութեան համար տուգանքի տակ կրնկնին։

— Ռիւոն գետին Սեւ ծովը քաղաք տեղը՝ Փոքի անունով ծովեզերայ գեղը քաղաք կանգնելու եւ քաղաքական կառավարութեամբ ծաղկեցնելու համար՝ օրինադրութիւն եղաւ։

— Հրաման արուեցաւ գրաւի ղեկելու. որ եւ իցէ առեւտրական գործոց մէջ էյաք քաղաքին այն տներն ու խանութներն որ քարաշէն են, եւ ծածքերը երկաթի բիւրեղով կամ զինկով կամ կղմինտով պատած, եւ կրակի դէմ ապահովագրած են։

— Կայսերական հրամանաւ Սիմֆերոպոլ, Թեոդոսիա եւ Փերեքով (Որ) քաղաքներուն մէջ *Կոյուսկ*, այսինքն քաղաքական գլուխը, այս կարգով պիտի ընտրուի. առաջին երեք տարին քրիստոնեաներէն եւ միւս երեք տարին Թաւարներէն եւ Կարայիմ Հրեաներէն պիտի առնուի. իսկ երէ միւս երեք տարին եւս առաջուան քաղաքական գլուխը հաստատել ուզէ ժողովուրդը երկու կողմէն, արգելք չըլինիր։

— Արգելք ելաւ որ Ռուսաստանէն եւ Անատոլիանէն գրաւի երկիրները ձի չտարուի՝ ցամաքային սահմաններէն անցընելով։

— Մարտ ամսոյն մէջ հրատարակուեցաւ որ տէրութիւնը արտաքին եւ ներքին փոխառութիւններ ընելու միտք ունի։ Արտաքինը 12 միլիոն լիրա սերիլին փոխառութիւն պիտի լինի՝ հարկերն երեքով. եւ սորա նպատակն է՝ բոլորադրմին դնան եղած մետաղադրամը զօրացնել։ Միայն քէ այս փոխառութիւնը իտալական պատերազմին պատճառաւ առաջ չտարուեցաւ։

— Անցեալ տարի ապրիլի 18-ին Կայսերական Խորհրդարանին կարծեացք համեմատ՝ Օտեսայի ազատ նաւահանգիստ լինելը դադրեցաւ, եւ ցամաքէն դէպ ի տէրութեան ներքերը հանող սահմաններուն վրային մաքսատունները վերցուեցան։

— Կայսերական Խորհրդարանին կարծեացք համեմատ, Վենափառ Կայսրը խնամակալութիւններ հաստատեց այն պատուաւոր քաղաքացոց, վաճառականաց եւ հասարակ քաղաքացոց ստացուածոց վրայ՝ որ անկարգ կենօք իրենց ունեցածը չունեցածը կվատեն։

— Պետարպիոյ Քիչնեւ քաղաքին մէջ հաստատուեցաւ այն վաճառականութեան Դատարանը՝ որ Իսմայիլ քաղաքին Մոլտափոյ իշխանութեան հետ միանալով՝ փոխադրուած էր ի Քիչնեւ։

— Հրեից վիճակը Ռուսիոյ մէջ օրէ օր լաւացնելու մտքով, բարեխնամ տէրութիւնը արդէն հրաման տուած էր անոնց որ քաղաքական դպրոցներուն մէջ անոնց որդիքն ալ ձրի ուսում առնուն. այժմ այս հրամանն ալ կայ իրենց որ երէ կամին՝ կարող են իրենց փողովը մասնաւոր զբաղոցներ եւս բանալ։

— Կայսերական հրովարտակով Երեսնայ կուսակալութեանը մէջ զատ գաւառ (Уездъ) որոշուեցաւ Լշմիածնայ գաւառը, որ մինչեւ ցայժմ Երեսնայ գաւառին մասը համարուած էր։ Մեր ազգին յայտնի է որ այժմու Լշմիածնայ քովը կից եղած Վալարշապատ անունով մեծ աւանը հին ատեն հարիւրաւոր տարիներով մայրաքաղաք էր բոլոր Հայաստանի, եւ անոր մօտ եղած անշուք գեղերուն շատը ատենով մէկ մէկ փառաւոր քաղաքներ են եղեր. տէրու-

րիւնը մասնաւոր խնամք ունի որ այն կողմերու բնակիչները իրենց գործունեութեամբն ու հաւատարմիմ հպատակութեամբը պատճառ լինին երկրին օրէ օր աւելի ծաղկուն։

— Ռուսիոյ տէրութեան մէջ անցեալ դարէն ի վեր շատ տատանած կային քաղաքական դրամատուններ (бюрократия) յորս մասնաւոր մարդիկ իրենց դրամագլուխները դնելով շահը կրտանային. այս դրամատանց վրայ այնպիսի Երեսնի փոփոխութիւն եւ նոր նոր գեղեցիկ կարգադրութիւններ ըրաւ տէրութիւնը որ աւելի օգտակար պիտի լինէր այսուհետեւ քէ տէրութեան եւ քէ դրամագլխոց տէրութեան։ Տարեկան շահը հարիւրին 5 է, անկեց ի գատ ամէն հարի վիճակով պիտի վճարէ կամ ոչընչացընէ տէրութիւնը որ նոր տոմսակները՝ մինչեւ 37 տարի, 1861 տարինէն ղեկելով։ Այս գործողութեանց վրայ ամսագրոյս ուրիշ բերքերէն մեկուն մէջ ընդարձակ ռժով խօսելու միտք ունինք։ Տոմսակներուն ամենէն փոքրը 100 ռուպլի արծաթի արժէք ունի. միւսերն են 150, 500, 1000, 5000, 10000 եւ 25000։ Այս բանիս վրայ Կայսերական հրովարտակը ելած է սեպտեմբերի 1-ին։ Ասոր վրայ այժմէն մասնաւոր մանր տեղեկութիւններ ուզողը կրնայ գտնել ամսաթերթիս ռուսերէն մասին մէջ։

— Սեպտեմբերի 8-ին կատարուեցաւ Փերպուրկի մէջ շատ մեծ հանդիսով Վսեմափառ Կայսրորդի Թագաժառանգ Մեծի Իշխանին ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐՈՎԻՉ2, որոյ չափահասութեանը լրանալուն օրն էր, երդման արարողութիւնը. այն հանդիսին ստորագրութիւնը գրեթէ ամենայն լրագրաց մէջ հրատարակուեցաւ։

— Նոյն օրը հրատարակուեցաւ նաեւ այն Կայսերական հրովարտակը՝ որով զինուորականաց ծառայութեան ժամանակը կարճընալով, այսուհետեւ ցամաքային զօրաց ծառայութիւնը պիտի տեսէ միայն 15 տարի, ծովային զօրացը 14։

— 1859 տարւոյն մէջ երկու նոր երկաթուղիներու կարգադրութիւն եւս հրատարակուեցաւ Ռուսիոյ մէջ. մէկը Սարաթով, միւսը Եւրոսյաի։

— Մօտ ժամանակներս հրատարակուեցաւ Ռուսաց Կայսերութեանը 2ինու տէրութեան հետ Թեան-ցինկ քաղաքին մէջ ըրած դաշնադրութիւնը, որով շատ մը առեւտրական ազատութիւններ կը տրուին այն կողմերը Ռուսաց վաճառականներուն. քրիստոնեական կրօնին 2ինու երկրին մէջ կիսատացուի ապահովութիւն եւ տէրութեան կողմանէ պաշտպանութիւն, Քեանրայէն մինչեւ Փեքին բոլորադրով հարգողակցութիւն համակաց կնաստատուի ամէն ամիս, տարին չորս անգամ ալ ապրանքի երեսնկութիւն, եւ այլն։ Այս դաշնադրութեամբ մեծ յաջողութեան եւ յառաջադիմութեան դուռ կը բացուի արեւելեան Սիպիւրի բնակիչներուն. անկեց ի գատ, երէ նեազրական գծեր ալ հաստատուին այն կողմերը, ինչպէս որ *Ամուրեան* ըստած ընկերութիւնը միտք ու ջանք ունի, Ռուսաստանի այն ընդարձակ մասը յիւրաի նոր կենդանութիւն պիտի առնու։

— Կովկասու անգուսպ ժողովրդոց նուաճումը եւ անոնց զօրավոր ճամփին գերի ընկնիլը, անցեալ տարւոյն երեսնի քաղաքական անցքերէն մէկն է։ Ապրիլ ամսոյն մէջ՝ Ռուսք Եւտօքիմով զօրապետին առաջնորդութեամբը Վետեն ըստած ամբողջ առին, ուր տասնըօրս տարիի չափ ճամփ իւր բնակութիւնը հաստատած էր։ Այն երեսնի զործոյն համար Եւտօքիմով զօրապետը Կոմսութեան պատիւ առաւ։ Այնուհետեւ լրագիրները հետ գնեաւ Ռուսաց Կովկասու մէջ ըրած յաղթութիւնները հրատարակեցին։ Վետեն առնուածին պէս, Չեչենստան, Իչքերիա եւ բոլոր հիւսիսային լեռանց բնակիչքը նուաճեցան։ Կովկասու Փոխարքայն՝ Պարեանքինսքի Իշխանը՝ քաջութեամբ եւ ճարտարութեամբ պատերազմը առաջ տանելով, կարճ միջոցի մէջ Աւարիա, Մալաթիա, Անտիա ըստած տեղերուն եւ ուրիշ լեռնային երկիրներուն բնակիչները բոլորովին նուաճեց։ Ամէն կողմէն այլ եւ այլ լեռնաբնակ ժողովուրդներէ երեսն փոխաններ կուգային որ յայտեն իրենց հպատակութիւնը

առ Ռուսաց տերութիւնն: Կովկասու վրայն Շամիլի զօրութիւնը վերցուածի պէս էր. անոր իշխանութեան տակն եղած ազգերը անդադար Ռուսաց կողմը կանցնէին: Շամիլ տեղացի բնակիչներէն ու Ռուսաց զօրքերէն ներք մտնելով՝ փախաւ զնաց ապաւինեցաւ լեռներուն կիրճերը: Պարեա-րինքի իշխանը օգոստոսի 22-ին հեռագրով Վեհափառ Կայսեր այսպէս յայտնեց. « Երջանկութիւն կ'համարիմ ինձի Ձեր Վեհափառութեան անուան տարեկարծը շնորհաւորել: — Կասպից ծովէն մինչեւ Վրաստանի զինուորական ըս-ած ճանապարհին մէջ եղող ազգերը Ձեր Ինքնակալու-թեանը հնազանդեցան. 48 ընդանօր, բոլոր բշխմանց բեր երբ եւ ամբողջները մեր ձեռքն են: Այժմ Կունիպ լեռը պաշարեմ եմ, ուր Շամիլը իր 400 միւրիտ կուսա-կիցներովը փակուել է: Անկէ քիչ մը ետքը օգոստոսի 26-ին երկրորդ հեռագրով կ'ըսէր. « Կունիպը առնուեցաւ, Շամիլ գերի ընկաւ ու Փերսպոլի խրկուեցաւ: »

Երբոր լեռնային ազգերը հետ զնետէ նուաճեցան, եւ Շամիլ յոյսը կտրեց աւելի մէկ իշխանութիւն մը ունենալէն իր լեռնային ազգաց վերայ, հարաւային Տաղստանի բնակ-չացը դիմեց. բայց տեսնելով որ իւր այն տեղի եղած բեր-դերը արդէն Ռուսաց ձեռքը անցեր են ու տեղացիներէն ընդունելութիւն մը չունի, Ռուսաց զօրքերէն եւս կըճաւ-ծուի, Կունիպ լեռը ապաւինեցաւ, որ իւր անառիկ դիր-քովը շատ նշանաւոր է: Այն տեղ երկու որդւով, ընտանեօք եւ մնացեալ Միւրիտ բոլորն կուսակիցներովը փախաւ ամ-րացաւ. լեռան ինակիչները եւս իրեններուն հետ միացընե-լով՝ զուեղը 400-ի հասուց, եւ 4 ընդանօր ունէր:

Քանի մը օր Կունիպ լեռան վրայ անցունելէն ետքը՝ տեսաւ որ Ռուսաց զօրքէն եւ իրմէ զլուխ վերուցած բնա-կիչներէն պաշարուել է, մտածեց որ ազատութեան ճար մը գտնէ: Կերեւեալ քէ հասկըցեր էր որ իւր իշխանութեանը վերջը հասեր է. մտածեց որ անձնատուր ըլլալու բանա-զնացութիւն ընէ, եւ միջնորդ ընտրեց այս բանիս Դանիէլ Պէկը եւ Ալիխան զնդապետը, որ Ռուսաց ծառայութեան մէջ էր: Բայց չորս օր անօգուտ բանագնացութեամբ ան-ցաւ, մինչեւ Պարեաքինսքի սպարապետ իշխանը արգելեց, ու հրամայեց զօրաց որ Կունիպ լեռն առնելու յարձըրկին:

Կովկասեան զօրաց Կունիպ լեռան առման ատենը ցու-ցուցած դիւցազնական քաջութեամբը փառաւորապէս պը-սակուեցան անոնց վերջի ատեններս ըրած պատերազմա-կան սխրագործութիւնները: Շամիլ գերի բռնուեցաւ, եւ Կովկասու Արեւելեան կողմն եղած յիսուն տարուան կոփը վերջացաւ:

Կովկասու Արեւելեան կողմը նուաճուելուն պէս՝ Արեւմը-տեան կողմի լեռնարեակ ազգերը եւս Ռուսաց տերութեան հպատակեցան: Սոքա Կովկասու ծովեզերեայ սահմանին Կուսակալ Ֆիլիպսոն զօրապետին երեսփոխաններ խրկեցին Ռուսաց Կայսեր հպատակութիւնն յայտնելու, եւ նա հա-ւատարմութեան երդում առաւ ամենէն առ Վեհափառ Ինք-նակալն:

Սեպտեմբերի 26-ին Շամիլ Փերսպոլի զնաց: Նորա համար բնակութեան տեղ որոշուած է Քալուկա քաղաքը, ուր այժմ կը բնակի: Կրսնէ քէ ապրուստի համար տերու-թիւնը բաւական մեծ բոշակ կապեր է իրեն:

ՀԱՄԱՌՈՑ ՏԱՐԵԳԻՐ ԱՉԳԱՅԻՆ ԱՆՅԻՅ 1859 ՏԱՐԻՈՅ.

(Նարայարութիւն. Տես էջ 20:)

— Տերփիի Համալսարանէն երկու ուսումնասիր եւ ազնուա-բարոյ նայ երիտասարդներ ելան այս տարի՝ քաջութեամբ աւարտելով իրենց իրաւաբանական գիտութեան ընթացքը. մէկն է Իշխանազն Պարոն Միքայէլ Ամատունին Տփլիսեցի, եւ միւսը Պարոն Գեորգ Տոտոխեան Խրիմեցի: Այս երկուորը Մոսքուայի Լազարեան ձեմարանին աշակերտներէն է:

— Օգոստոսի 15-ին Շողակաքի տօնին խորհրդաւոր օրը կատարուեցաւ ի Ս. Էջմիածին մեր Վեհափառ Սրբազան Կարողիկոսին Տեսն Մատթէոսի Օծման հանդէսը: Այսու առիթ. Իւր. Գալիայեան Խորէն Վարդապետին եղած բա-նաստեղծութիւնը զալ ամսոյն տնտրակին մէջ կը հրատա-րակենք:

— Փարիզու Հայկազեան վարժարանը փակուեցաւ. սեպտեմ-բեր ամսոյն մէջ ի տրտմութիւն ամենայն ազգասեր սրտից: Այս զօրծին ստոյգ պատճառները ամսագրոյս մէջ պիտի հրատարակուին ի դեպ ժամանակի:

— Նոր-Նախիջեանի եւ Մարիամփոյի մէջ տերութեան կող-մանէ Բարեկարգարան (Փոյիցիս) գրուեցաւ՝ առանց ա-նոնց արտօնութիւններուն զրպէշու. եւ այս քաղաքաց վերատեսչութիւնը յանձնուեցաւ Կատարինասոյաի Կուսա-կային:

— Սրբազան Կարողիկոսին անդրանիկ Կոնդակը առ ազգս Հայոց, որ ստորագրուած էր Հոկտեմբերի 6-ին, եւ տպուած ի Ս. Էջմիածին, Նախիջեանի եւ Պետրապոլի վիճակին մէջ եւս հրատարակուեցաւ տարւոյն վերջերք՝ յուրախու-թիւն բարեկալաւ հաւատացելոց: Մեր նորընտիր Հայրապե-

տին հոգեւորէ խրատները անտարակոյս պիտի իջնան ծա-ւալին իրրեւ զցող քաղցրութեան ի դաշարագեղ բոյսս բա-նաւորս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, եւ ընդ միոյ հարիւր պիտի պտղաբերեն ի փառս Աստուծոյ:

— Դեկտեմբերի 6-ին Սրբազան Կարողիկոսը ուրը եպիս-կոպոս ձեռնադրեր է ի Ս. Էջմիածին, որոց ամենեցուն ա-նուանքը դեռ յայտնի չեն մեզի:

— Խալիպեան Տալարանի Գրասենեկին մօտ բացուեցաւ Քան-գարան Վերձանութեան ազգային եւ օտարազգի օրագրաց եւ լրագրաց: Այն Քանգարանին Տեսուչները հրապարակա-լիւնց շնորհակալութիւնը կ'այտնեն Տէր-Շմառնեան Նիկո-ղայոս ուսումնասէր Պարոնին Տփլիսեցւոյ, որ Մասեաց Աղանուոյս մէկ օրինակը ընծայեց Քանգարանին. նմանա-պէս Ալեանազեան Պետրոս Աղային որ Ручеиъ Миръ (Ռու-սաց Աշխարհ) ըստած օրագրին մէկ տարեկան հաւաքու-մը նուիրեց:

— 1859 տարւոյն հետ դադրեցաւ առ ժամանակ մի ճաւ-րոյ անունով օգտակար եւ զովելի ամսատնտրակը՝ որ կը հրատարակուէր ի Մոսքուա: Բայց յուսանք քէ ազգային բանասէրք միւրաբարութիւն եւ ուրախանան ուրիշ նոր ամսա-գրով մը որ 1860 տարւոյս հետ պիտի հրատարակուի ի Տփլիս՝ „Կուսնկ Հայոց աշխարհին“ անունով, ի նորա-կաւոյց Տալարանին Դարբիւլի Մեկքումեանց եւ Համբար-ձումի Էնփիլանեանց:

Հրամայեցաք տպագրել. ի Քեդոգոսիս, ի 16 Յունուարի 1860. Դարբիէլ Վ. Ալիպաշեան:

Ի Տալարանի Խալիպեան Ուսումնարանի Հայոց: